

dr. Vida A.
Mohorčič
Špolar
Andragoški center
Slovenije

KAKOVOST ČLOVEŠKEGA KAPITALA V SLOVENIJI

Informacijska družba in udeležba odraslih¹ v izobraževanju

LIVOD

Ko se konča določeno zgodovinsko obdobje, ga analitiki skušajo opredeliti in imenovati v skladu z značilnostmi, ki so v njem prevladovali in so relevantne za tistega, ki poimenovanje pripravlja. Iz strokovne literature poznamo več opredelitev posameznih obdobj, na primer v književnosti, slikarstvu, zgodovini. Tudi za opredelitev tipov posameznih družb obstaja klasifikacija. D. Bell je v članku iz leta 1984 uporabil opredelitve: predindustrijski, industrijski, poindustrijski tip družbe, B. Sanyal (1989)² pa jih je razvrstil v agrarne, industrijske ter informacijske družbe in opisal njihove glavne značilnosti. V tem prispevku bom uporabljala opredelitev Sanyala, predvsem tisti del, ki govori o informacijski družbi.

INFORMACIJSKA DRUŽBA IN SLOVENIJA

V informacijski družbi imajo izjemen vpliv raziskovanje, izobraževanje in komunikacije. Glede na zaposlene naj bi bilo v informacijskih dejavnostih zaposlenih 50 ali več odstotkov delovne sile, vloga medijev pa bo, po predvidevanjih, izjemno velika. Sanyal ni opredelil, katera dela ali področja spadajo v informacijsko dejavnost. V literaturi spadajo med informacijske dejavnosti večinoma dejavnosti, v katerih so temeljno delo priprava, urejanje, uporaba in prenos informacij. Pri tem,

kaj v takšno opredelitev spada, je lahko v pomoč B. Jones (1990, str. 49), ki v to kategorijo uvršča »informativne dejavnosti, poučevanje, raziskovanje, pisarniško delo, javni sektor, vse vrste komunikacij in medijev, film, gledališče, fotografijo, pošto in telekomunikacije, založništvo, tisk, bančništvo, zavarovalništvo, nepremičnine, administracijo, muzeje, knjižnice, ustvarjalno umetnost, arhitekturo, design, glasbo, obdelavo informacij, računalniški software, prodajo vstopnic, računovodstvo, pravo, psihiatrijo, psihologijo, socialno delo, upravljanje, oglaševanje, dejavnost cerkve, znanost, sindikate in parlament«. Če sprejmemo tako opredelitev, pomeni, da bo v informacijski

V prvem poglavju poročila Vlaganja v človeški kapital so avtorji zapisali, da so vlaganja v človeški kapital v sami srčiki strategij držav OECD, saj z njim lahko dosegajo gospodarsko blaginjo, večjo zaposlenost in socialno povezanost. V nadaljevanju je tudi zapisano, da se posamezniki, organizacije in narodi zavedajo, da je visoka »stopnja znanja, spretnosti in sposobnosti ključna za njihovo bodočo varnost in uspeh« (OECD, 1999, str. 7). Sposobnosti so prirojene, znanje in spretnosti pa so tisto, kar je pridobljeno na različne načine, predvsem z učenjem, izobraževanjem ter usposabljanjem, različno in v različnih oblikah.

družbi dejansko prevladovalo delo pri pripravi, urejanju, uporabi in prenosu informacij. To od zaposlenih zahteva posebna znanja, za posameznika pa pomeni, da se mora za vsako od teh dejavnosti učiti in izobraževati. S tega vidika tudi ni nenavadno, da je pojem informacijska družba velikokrat povezan s pojmom znanje in učenje.

Kakovost človeškega kapitala različno prikazujemo. Običajno uporabimo te kazalce: leta šolanja, izobrazba in udeležba v izobraževanju. Ti kazalci za Slovenijo vzbujajo prej zaskrbljenost kot optimizem.

Podatki iz popisa prebivalstva iz leta 1991 za prebivalstvo v starosti nad 25 let (izobrazbeno strukturo navadno opazujemo za to populacijo, ko so praviloma končane vse stopnje začetnega izobraževanja) kažejo, da je bilo v Sloveniji še vedno 46,5 odstotka nešolanega prebivalstva (prebivalstva, ki ima končano največ osnovno šolo ali še te ne).³ Končano osnovno šolo je imelo 26 odstotkov prebivalcev, končano dve- in triletno poklicno šolo 21,7 odstotka. Štiri- in petletne srednje šole je končalo 21,3 odstotka prebivalcev, višje šole 5,3 odstotka. Diplomsko visoke šole, magistririj ali doktorat pa je imelo 5,3 odstotka prebivalcev. Glede na te podatke o izobrazbi je bilo število let povprečnega šolanja 9,6 leta, kar je za leto več kot deset let prej, torej leta 1981. To pomeni, da je bila izobrazbena stopnja prebivalstva v povprečju enaka končani osnovni šoli in letu in pol poklicnega izobraževanja v sistemu, ki je veljal tedaj.

V istem letu je bilo v gospodarstvu, družbenih in javnih službah zaposlenih 712.950 ljudi. Ne glede na pogoje za zasedbo delovnih mest, ki izobrazbeno niso bila najzahtevnejša, je bilo dejansko neugodno. Skoraj tretjina zaposlenih so pomenili nekvalificirani in priučeni delavci, tretjino kvalificirani, tretjino pa zaposleni, ki so imeli več kot poklicno srednjo šolo. Zaposleni v letu 1991 so se izobraževali v povprečju 10,1 leta (dejansko sta-

nje), kar je enakovredno končani osnovni šoli in dveletni poklicni šoli.

Štiri leta kasneje, konec leta 1995, se je izobrazbena struktura zaposlenih nekoliko popravila, kar je verjetno prej rezultat odpuščanja kot pa smotrne politike razvoja človeških virov. Zaposleni brez kvalifikacije in priučeni so pomenili 27,3 odstotka vseh zaposlenih, ki jih je bilo v letu 1995 približno 650.000 (646.883). Malo manj kot tretjino so sestavljali kvalificirani delavci (29,7 odstotka), približno 38 odstotkov ali dobro tretjino pa delavci, ki so imeli dokončano več kot poklicno šolo. Domnevamo lahko, da

sta bila glede na te podatke izobraževanje in usposabljanje zaposlenih prednostna naloga v različnih organizacijah.

Podatkov o udeležbi odraslih v izobraževanju v Sloveniji ni bilo mogoče spremljati neposredno. Tovrstna raziskava, ki je bila opravljena leta 1987 v okviru raziskave Slovensko javno mnenje, se do leta 1998 ni ponovila, čeprav so si raziskovalci prizadevali, da bi postala stalnica. Tako je bilo participacijo mogoče spremljati samo posredno, na podlagi podatkov Statističnega urada, in jo prikazati z vključitvijo odraslih v formalno izobraževanje v izobraževalnih institucijah (šole, delavske ter ljudske univerze) ter z vključitvijo zaposlenih v neformalne oblike izobraževanja in učenja (seminarji, tečaji), ki so jih organizirale različne institucije. Problem takih prikazov je predvsem podvajanje podatkov, vendar jih bom uporabila, ker so kljub temu dovolj zgovorni.

Leta 1991 je bila skoraj polovica Slovencev brez srednje šole.

UDELEŽBA V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH

V letu 1992 je bilo v Sloveniji na različnih stopnjah formalnega izobraževanja vpisanih 14.700 odraslih. Osnovno šolo je obiskovalo

1.500 odraslih, v dve- in triletnih poklicnih šolah jih je bilo vpisanih približno 2.000. V štiri- in petletnih srednjih šolah se je izobraževalo 5.500 odraslih. V višjem šolstvu se je izobraževalo približno 4.000 odraslih, na fakultetah in visokih šolah pa 1.700. Po podatkih o izobrazbeni sestavi prebivalstva ob popisu prebivalstva in udeležbi v izobraževanju so vključitve, glede na dejansko stanje, pomembne nepomemben delež.

Podatki o izobraževanju zaposlenih, predstavljeni so podatki o krajših oblikah strokovnega izobraževanja in izpopolnjevanja, v letu 1991⁴ kažejo, da se je teh oblik udeležilo 221.200 zaposlenih, kar je bilo za približno 3

odstotke več kot v letu poprej. Glede na število zaposlenih v letu 1991 to število pomeni, da se je krajših oblik izobraževanja in izpopolnjevanja udeležilo 31 odstotkov vseh zaposlenih ali vsak tretji zaposleni. Razdelitev udeležencev po posameznih izobraževalnih vsebinah je bila v letu 1991 izrazito razpršena. Največ udeležencev strokovnega izobraževanja in izpopolnjevanja v tem letu je bilo s področja pedagogike – 23,7 odstotka. Sledile so vsebine, ki so povezane z zakonskimi predpisi – varstvo pri delu in požarna varnost – 9,9 odstotka, in računalništvo in informatika – 7,2 odstotka. Večja zgotistev je bila še na področju zdravstva – 5,8 odstotka. Analiza podatkov po panogah in dejavnostih je pokazala, da je šlo v največkrat za izobraževanje, povezano s potrebami dela.

Ne glede na mogoče nasprotovanje podatkom o udeležbi zaposlenih v programih strokovnega izobraževanja in izpopolnjevanja se kaže s podatki popisa strinjati, saj so dovolj indikativni. Brez izjeme kažejo na to, da Slovenija znanja še ne pojmuje kot neizogibno nujnost preživetja. Primerjava z razvitejšimi državami pa je pokazala, da država »po izobraženo-

sti prebivalcev zaostaja za povprečjem razvitih držav Zahodne Evrope za približno 10 let« (Drofenik, 1999, str. 115). Zaostajanje je vidno tudi na področju izobraževanja, kjer Slovenija ne zaostaja le po številu vključenih v izobraževanje, temveč tudi po nerazvitosti izobraževanja odraslih in premajhni pripravljenosti okolja, da odraslim ponudi tiste vrste izobraževalnih vsebin, ki jih potrebujejo za svoje delo in osebni ter poklicni razvoj. Za prehod v nove tehnološke razmere in sodelovanje z razvitim svetom je treba neugodno stanje bistveno spremeniti in odpraviti.

Prizadevanja raziskovalcev po večji preglednosti in kakovostnejših podatkih o udeležbi odraslih v izobraževanju, s katerimi bi lahko vplivali na oblikovanje sistema in strategije izobraževanja odraslih, so se leta 1998 uresničila. Takrat je Andragoški center v sklopu mednarodne raziskave Pismenost odraslih in

Slovenija po izobraženosti prebivalstva zaostaja za Evropo za 10 let.

Rezultati raziskave kažejo, da se Slovenija na prehodu v novo tisočletje srečuje z neprijetnimi dejstvi, povezanimi s pismenostjo prebivalstva in udeležbo v izobraževanju, ki jih ni napovedoval niti največji pesimist, čeprav so podatki o izobrazbeni strukturi prebivalstva in zaposlenih to nakazovali. Lahko bi rekli, da se Slovenija ob prehodu v novo obliko organiziranosti, družbene in tehnološke, v zvezi s tem ciljem, ki si ga postavlja – vstop v Evropsko unijo, spopada s pezo preteklih spodrsiljav, ki imajo na področju učenja in izobraževanja skupni imenovalec – vlaganje v ljudi. Če je bilo še leta 1989, ko so bili objavljeni rezultati raziskave Odrasli prebivalci Slovenije v izobraževanju, mogoče reči, saj morda ni tako hudo, ljudje se učijo in pridobivajo znanje na različne načine, to v letu 2000 preprosto ni več mogoče. Kajti če bi bilo res tako, bi bili rezultati pisnih spretnosti prebivalcev Slovenije drugačni.

udeležba v izobraževanju na reprezentativnem vzorcu slovenske populacije v starosti od 16 do 65 let preverjal stanje na tem področju. Raziskava je bila za Slovenijo mišljena tako, da bi jo bilo mogoče primerjati z raziskavo iz leta 1987 (Jelenc, 1989) ter hkrati zagotoviti tudi mednarodno primerljivost podatkov in s tem možne primerjave med državami, ki so v raziskavi sodelovale. V vseh izvedbah mednarodne raziskave (1994, 1995 in 1998) je sodelovalo 22 držav (Kanada, Avstralija, ZDA, Nizozemska, Nova Zelandija, Francija,⁵ Velika Britanija, Irska, Nemčija, Švedska, Poljska, Švica – nemško, francosko in italijansko govoreči del, Slovenija, Italija,⁶ Belgija, Madžarska, Norveška, Danska, Čile, Finska, Češka, Portugalska).

V SLOVENIJI VSEŽIVLJENJSKO UČENJE ŠE NI REALNOST

Pri predstavitvi izsledkov na novinarski konferenci v Parizu junija lani je bilo rečeno, da Slovenija po vključenosti odraslih v izobraževanje spada med države, kjer vseživljenjsko učenje še ni realnost. Podatki o udeležbi odraslih prebivalcev v izobraževanju v Sloveniji v letu 1998 (zbirali smo podatke o vključenosti v izobraževanje za obdobje enega leta) pokažejo, da je bilo dejavnih v izobraževanju 31,1 odstotka, kar je približno 16 odstotkov več kot leta 1987, ko jih je bilo dejavnih 26,8 odstotka. Tistih, ki bi se izobraževali, če bi imeli več časa za te namene, če bi bili manj zaposleni, če bi bila večja izobraževalna ponudba ali na voljo programi, ki jim ustrezajo, primernejši čas za izobraževanje, če bi imeli na voljo svetovalno pomoč, je bilo 27,4 odstotka, kar je več kot enkrat več kot v letu 1987, ko je delež le-teh, ki jih označujemo s pojmom morebitni dejavni, znašal 10,8 odstotka. Delež tistih, ki se ne glede na ugodne pogoje ne bi izobraževali, opredeljujemo jih kot nedejavne, je bil 41,5 odstotka, kar je skoraj 50 od-

stotkov manj kot pred enajstimi leti. Leta 1987 je bilo takih 62,4 odstotka. Kljub izboljšanju stanja v primerjavi s posameznimi kategorijami dejavnih v letu 1987 je še vedno dejstvo, da je po 11 letih zunaj izobraževalnih aktivnosti skoraj 70 odstotkov (leta 1987 – 7,2 odstotka) populacije.

Predvidevamo lahko, da se bo bodo tudi v Sloveniji pojavile značilnosti poindustrijskih držav, ki z vidika zaposlovanja in zahtev dela pomenijo zmanjšanje deleža nekvalificiranih delavcev v delovni sili, povečanje deleža strokovnjakov, tehničnih kadrov in kadrov v storitvah. Logična posledica tega je manjše povpraševanje po fizičnem delu s hkratnim poudarjanjem formalnega znanja, natančnosti in sposobnosti opazovanja ter zaznavanja. To se z vidika delodajalcev kaže v zahtevani višji stopnji izobrazbe delavcev, obvladovanju in sposobnosti branja ter pisanja (zaradi razumevanja navodil za delo z zahtevnejšo opremo), poleg tega pa delodajalci zahtevajo in pričakujejo, da se bodo zaposleni sposobni in pripravljeni izobraževati ter usposabljeni. Taka pričakovanja izhajajo ne samo iz tehnološke zahtevnosti dela samega, temveč tudi iz dejstva, da je ponudba delovne sile velika, zaposlitev pa dobijo in obdržijo tisti, ki imajo poleg formalne izobrazbe še dodatna znanja. To dejansko pomeni, vsaj z vidika dela, nujnost po vseživljenjskem učenju in izobraževanju.

Rezultati raziskave o udeležbi odraslih v izobraževanju iz leta 1998 kažejo, da pripravljenost prebivalstva Slovenije za izobraževanje ni velika. Najbolj dejavna je skupina v starosti od 26 do 40 let. Teh je bilo vključenih 41,2 odstotka. Delež tistih, ki bi se izobraževali, če bi bili izpolnjeni določeni pogoji (predvsem čas), je največji v starostni skupini od 25 do 39 let. Tak odgovor je dalo 40,3 odstotka anketirancev. Nedejavnost se povečuje s sta-

Slovinci so se premalo pripravljene izobraževati.

rostjo in doseže vrh v starostni dobi od 50. leta, ko je nedejavnih 42,8 odstotka.⁷

Primerjava med državami, ki so v letih 1994, 1995 in 1998 raziskovale pismenost odraslih in udeležbo v izobraževanju, kaže delitev na države, kjer je vseživljenjsko učenje sprejeto med večinskim delom prebivalstva, in na države, kjer tega še ni. Podatki, zbrani v tabeli, kažejo, da spada Slovenija med države z nizko stopnjo udeležnosti, torej med države, kjer koncept vseživljenjskosti učenja še ni zaživel.

V poročilu OECD (2000) so države glede vključenosti v izobraževanje razvrščene v tri skupine. V prvi skupini so države, kjer je koncept vseživljenjskosti učenja sprejet med večinskim delom prebivalstva in je postal

Tabela: Delež udeležbe odraslih od 16. do 65. leta v 19 državah v letih 1994, 1995 in 1998

Država	Deležu deležbe odraslih v izobraževanju (vodstokih)
Kanada	37,7
Irska	24,3
Nizozemska	37,4
Poljska	13,9
Švedska	52,5
Švica	41,8
ZDA	39,7
Avstralija	38,8
Belgija	21,2
Nova Zelandija	47,5
Velika Britanija	43,9
Čile	18,9
Češka	25,5
Danska	55,7
Finska	56,8
Madžarska	19,3
Norveška	47,9
Portugalska	14,2
Slovenija	31,0

Vir: Raziskava Pismenost odraslih in udeležba v izobraževanju, Andragoški center Slovenije, 1998.

sestavni del življenjskega sloga. Tako je bila v referenčnem obdobju stopnja udeležbe v izobraževanju odraslih v nordijskih državah 50- in večodstotna. Tako visoko stopnjo udeležbe v izobraževanju raziskovalci pojasnjujejo predvsem z dolgo tradicijo izobraževalne dejavnosti med odraslo populacijo v teh državah, pa tudi z državno podporo, ki je je deležno izobraževanje prebivalstva vseh starosti.

V drugo skupino so bile po tej klasifikaciji uvrščene države, kjer je bila stopnja participacije v izobraževanju odraslih med 35 in 50 odstotki: Kanada, Nizozemska, Švica, Združene države, Avstralija in Velika Britanija. V tretji skupini pa so države, kjer je bila stopnja udeležbe v izobraževanju odraslih manjša od

35 odstotkov. Za te države velja, da koncept vseživljenjskosti učenja med prebivalstvom ni splošno sprejet in da ga širše prebivalstvo ne podpira. V to skupino so se uvrstili Čile, Madžarska, Poljska, Portugalska, Belgija, Slovenija, Češka in Irska.

Po tej klasifikaciji se Slovenija uvršča med države z nižjo stopnjo udeležbe v izobraževanju odraslih. Taka uvrstitev niti ni presenetljiva, saj so raziskovalci že v preteklosti ugotavljali (Cross, 1981): bolj ko je posameznik izobražen, tem pogosteje se vključuje v različne oblike učenja. Z upoštevanjem dejstva, da je ob popisu leta 1991 skoraj polovica prebivalstva Slovenije (46,5 odstotka) dosegala izobrazbo, ki jo da osnovna šola ali pa še ta ne, podatki ne presenečajo.

SKLEPNE MISLI IN PREDLOGI

Raziskava pismenosti in udeležbe v izobraževanju je opozorila, da ima prebivalstvo v Sloveniji v starosti od 16 do 65 let neprimerne pisne spretnosti, saj se je v povprečju večina anketiranih (med 65 do 70 odstotki) uvrstila na prvi dve ravni pismenosti na petstopenjski lestvici. Pri tem obstajajo razlike v pisnih spretnostih med mlajšimi in starejšimi, med bolj izobraženimi in manj izobraženimi, med tistimi, ki so še v procesu izobraževanja, in med tistimi, ki so že vključeni kot delovna sila. To pomeni, da bodo posamezniki s slabšimi pisnimi spretnostmi v vsakdanjem življenju in tudi na delovnem mestu srečavali s problemi uporabe in razumevanja informacij, ki jih dajejo pisni viri. Strokovnjaki ugotavljajo, da je za normalno delovanje v vsakdanjem življenju treba doseči vsaj tretjo raven pismenosti. To pomeni, da je treba znati primerjati, sklepati, povezovati informacije iz različnih delov enega ali več dokumentov in biti sposoben ločiti pomembne informacije od nepomembnih.

Udeležba prebivalcev Slovenije v izobraževanju odraslih ni taka, kot bi jo glede na potrebe življenja in dela pričakovali. V letu 1998 je bilo dejavnih v izobraževanju le 31,1 odstotka, 27,4 odstotka bi se jih izobraževalo, če bi bili za to zagotovljeni določeni pogoji, 41,5 odstotka pa se v izobraževanje ne bi vključilo ne glede na morebitne ugodnosti. Tako je v

V informacijski družbi, ko bo pri zbiranju, distribuciji, obdelavi in predelavi informacij zaposlene več kot polovica delovne sile (Sanyal, 1989), družba pa bo odvisna od uporabe in razumevanja informacij, so pisne spretnosti prebivalstva in vseživljenjsko učenje temeljni pogoj vsakdanjega življenja. Pisne spretnosti se ohranjajo z izobraževanjem, udeležbo v prostovoljnih aktivnostih in z delom, ki zahteva take spretnosti. To nakazuje dve možni rešitvi: 1. ponovno preverjanje in analiziranje zahtev delovnih mest ter 2. sprejem nacionalnega programa izobraževanja odraslih.

letu 1998 ostajalo zunaj učnih in izobraževalnih aktivnosti skoraj 70 odstotkov prebivalstva. Takšno stanje že tudi nakazuje ciljno populacijo, ki bi jo bilo treba pritegniti k različnim oblikam učenja in izobraževanja. To so morebitni dejavni in nedejavni, v starosti od 25 do 39 let, ter tisti, ki imajo izobrazbo srednje šole (morebitni dejavni) ali triletno poklicno šolo (nedejavni).

Poleg tega bo treba sprejeti tudi posebne ukrepe za povečevanje udeležbe pri izobraževanju. Pri tem je nujno sodelovanje civilne družbe, še posebno vlogo pri tem pa bi morali imeti socialni partnerji – delodajalci, sindikati in država, ki bi morali vsak posebej razmišljati, kako pritegniti ljudi k učenju in jih vanj tudi usmerjati.

*Delodajalci
večinoma
investirajo v že
izobražene kadre.*

Delodajalci bodo morali začeti razmišljati tudi o tem, da jim investiranje v že izobražene posameznike sicer prinaša izboljšave in vrhunske strokovnjake, vendar je za vpeljevanje novosti in razvoj potrebna širša baza. Podatki kažejo, da delodajalci investirajo največ v tiste, ki imajo višješolsko, visokošolsko in podiplomsko izobrazbo (72 odstotkom financira izobraževanje delodajalec), najmanj pa v tiste, ki imajo osnovno šolo ali manj (38 odstotkov). Ti si v 38,4 odstotka primerov izobraževanje plačujejo sami ali pa jim pri tem pomaga družina. Prav v zvezi s tem bi moralo priti do drugačne izobraževalne politike. Morda bi kazalo razmišljati o uvedbi plačil izobraževanja za programe, ki niso neposredno povezani z delom, marveč s tistim, kar si zaposleni želijo. Tako bi se pripravljenost za izobraževanje povečala. Poskuse te vrste uvajajo že na primer v Veliki Britaniji, z rezultati pa so zadovoljni.

Tudi sindikati bi morali podpirati izobraževanje in učenje svojih članov. Izobraževanje ne bi smelo biti samo za sindikalne zaupnike, temveč bi moralo biti namenjeno vsem čla-

nom, in sicer vsaj iz dveh razlogov: boljšega razumevanja vloge in nalog sindikatov ter z vidika ohranjanja zaposlitve ali večje zaposljivosti. Naloge sindikatov na tem področju se v državah Evropske unije usmerjajo k izobraževanju članstva za potrebe delovanja sindikatov, ohranjanje zaposlitve in večjo zaposljivost.

Organizacije za izobraževanje odraslih bodo morale povečati ter popestriti svojo ponudbo in se prilagoditi potrebam, da bi pritegnile večji krog udeležencev. Po eni strani s programi, namenjenimi osebnim potrebam in starejši populaciji. Po drugi strani pa skrbijo za udeleženca samega. Posebna skrb bi morala biti namenjena morebitnim dejavnim v izobraževanju. Ker so to večinoma zaposleni ljudje (tipična predstavnica je zaposlena ženska, stara od 25 do 39 let), bi lahko po zgledu podobnih tujih institucij, razmišljale o varstvu otrok, prilagodljivejši organizaciji učnih aktivnosti ter kombinacijah učenja v skupini z učenjem na daljavo, svetovanjem pri učenju in mentorstvu, z uporabo različnih učnih virov.

Ne smemo tudi pozabiti, da marsikateri odrasli potrebuje dokazilo o stopnji izobrazbe in usposobljenosti. Pri tem bi morala biti prizadevanja usmerjena k pripravi sistema preverjanja in dokazovanja znanja, pridobljenega na različne načine in po različnih poteh. Tu pa nas čaka še veliko dela, saj smo na tem področju šele na začetku.

LITERATURA IN VIRI

- Cross, P. K. (1981). *Adults as Learners. Increasing Participation and Facilitating Learning*. Jossey-Bass. San Francisco.
- Jelenc, Z. (1989). *Odrasli prebivalci Slovenije v izobraževanju*. Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani. Ljubljana.
- Jones, B. (1990). *Sleepers wake! Technology & the Future of Work*. Oxford University Press: Melbourne. Oxford. Auckland. New York.
- Kodelja Starin, J., Mohar, L., Mohorčič Špolar, V.

(1991). Na poti v razvitejšo industrijsko družbo – načrtovanje kadrovske zaposlitvenih potencialov, možnosti in omejitve. Kranj: Moderna organizacija.

Mohorčič, V., Ivančič, A. (1996). Potrebe po izobraževanju odraslih. Študije in raziskave 5. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Sanyal, B. C. (1989). Technological development and its implications for educational planning. UNESCO. IIEP. Paris: Research Report No. 85.

Bell, D. (1984). Budućnost pripada informatici ili uvod u informacijsko društvo. V: Komunikacijska tehnologija. Srića (ur.), Informatika i društvo, Zagreb.

Riche, R. W. (1984). Utjecaj tehnoloških promjena. V: Budućnost pripada informatici ili uvod u informacijsko društvo. V. Srića (ur.), Zagreb: Informatika i društvo.

Human Capital Investment. An International Comparison. Centre for Education, Research and Innovation. OECD, 1999.

Raziskava Pismenost odraslih in udeležba v izobraževanju, Andragoški center Slovenije, 1998.

Literacy in the Information Age. Final Report on the International Adult Literacy Survey. OECD 2000.

Mednarodna raziskava o pismenosti odraslih, nacionalna raziskava Pismenost odraslih in udeležba v izobraževanju. Tehnično poročilo. Ljubljana, julij 1999.

¹ Udeležbo ali participacijo v izobraževanju odraslih opredeljujem kot sodelovanje odraslih v enem ali več organiziranih učnih dogodkih, ki trajajo več kot pet ur na leto na kateremkoli področju izobraževanja (Udeležba prebivalcev Slovenije v izobraževanju odraslih, raziskovalno poročilo, ACS, september 2000, neobjavljeno gradivo).

² B. C. Sanyal (1989): *Technological development and its implication for educational planning*, UNESCO, IIEP, Research Report No. 85, Pariz, 1990, str. 2. Tabela sama je sicer povzeta iz: Luigi Dadda: *The diversification of higher education. A view from technology and industry*, V: *Higher education in Europe*, vol. XIII, No. 1-2.

³ Mohorčič, V. A., Ivančič, A.: *Potrebe po izobraževanju odraslih*, Andragoški center Slovenije, Ljubljana, 1996.

⁴ Podatki se nanašajo na konec koledarskega leta, na dan 31. 12.

⁵ Francija je umaknila rezultate raziskave pred objavo zaradi bojazni, da podatki niso primerljivi.

⁶ Podatki za Italijo niso vključeni v mednarodno poročilo zaradi velikega izpada anketirancev v glavni raziskavi. Med pripravo mednarodnega poročila raziskovalna skupina še ni izpeljala študije med odraslimi, ki so zavrnila sodelovanje v raziskavi, zato so bili podatki umaknjeni iz mednarodne primerjave.

⁷ Preučevali smo dejavnost populacije od 16. do 65. leta. Podatek velja za starost od 50. do 65. leta.